

Krnjača

Teodora Jovanović

Centar za azil Krnjača, ili jednostavno Krnjača, svakako spada u najpoznatije kampove u Srbiji. Nalazi se u istoimenom gradskom naselju, na periferiji Beograda, u opštini Palilula. Do kampa se relativno lako dolazi gradskim prevozom u Beogradu – autobusom koji kreće sa jednog od centralnih gradskih čvorišta. Autobusu treba 15 do 20 minuta do stanice u neposrednoj blizini kampa. Uzani put vodi do kampa i romskog naselja. Romsko naselje i Centar za azil Krnjača se nalaze jedno do drugog. Razdvojeni su samo ogradom.

Centar za azil Krnjača otvoren je u okviru naselja koje pripada Preduzeću Ivan Milutinović (PIM), poznatom u Jugoslaviji po izgradnji vodenih puteva. Objekti koji čine naselje sastoje se od 16 baraka. U tim barakama nekada su bili smešteni radnici spomenutog preduzeća. Od 1992. godine objekti su počeli da se iznajmljuju tada novoosnovanom Komesarijatu za izbeglice (KIRS), i to za smeštaj izbeglica/interno raseljenih lica pogođenih ratovima na prostorima Jugoslavije. Kao što se navodi na sajtu KIRS-a, od 2014. godine su u naselju počeli da budu smešteni i tražioci azila, odnosno ljudi iz zemalja **Globalnog Juga**. Od 2014. do 2016. godine u kampu su živeli i „jedni“ i „drugi“, odnosno i „naše“ („stare“) izbeglice i one koje nisu „naše“ („nove“). Poslednje „stare“ izbeglice su iz Krnjače otišle 2016. godine, kad su se uselile u nove stanove u jednom beogradskom naselju, finansirane sredstvima EU. Krnjačom, ostalim kampovima u Srbiji i zbrinjavanjem „starih“ izbeglica upravlja KIRS.

U Krnjači su godinama unazad smešteni uglavnom tražioci azila i „ranjive grupe“ (žene, deca, povređeni i bolesni). Pošto postoji više baraka koje sačinjavaju kamp, donekle je moguće podeliti ljude po nacionalnosti – Avganistanci sa Avganistancima, Sirijci sa Sirijcima, Burundžani sa Burundžanima itd. Broj ljudi varira, kao i zemlje odakle ljudi pristižu. Na primer, 2023. godine u kampu su smešteni i neki Rusi; 2021. i 2022. godine bilo je dosta Burundžana, jer je Srbija imala bezvizni režim sa Burundijem. Maksimalan kapacitet kampa je 1000 osoba.

Krnjača asocira na geto – blizu je velikog urbanog centra, izolovana, tu živi dosta različitih populacija, dešavaju se različite „mutne“ aktivnosti (od prostitucije do dogovora oko prelazaka granice), međutim ipak postoji neki „red“ i prisustvo sigurnosno-humanitarnih aktera. U kampu ne postoji zvanična prodavnica, već ljudi kupuju šta im treba u gradskom naselju. Uveče i tokom noći je zabranjen ulazak i izlazak iz kampa. U kampu se deli doručak, ručak i večera. Radnici KIRS-a i nevladinih organizacija su u stalnoj interakciji, zajedno sede, piju kafe, razmenjuju informacije i tračeve, usput rešavaju goruće probleme i imaju svoju ustaljenu rutinu. Sa njima je obično neki stanovnik kampa, koji im pomaže.

U blizini kampa nalazi se nekoliko osnovnih škola. Od 2016. godine, deca iz kampa su počela da pohađaju te škole. U njih su upisana i neka deca iz romskog naselja. Nevladine organizacije organizovale su transport do škola. Upakovano u diskurs „inkluzije“, zvanično uključivanje dece iz kampova u srpski obrazovni sistem dalo je nekakav smisao svakodnevnicima stanovnika kampova i besciljnom čekanju da se nastavi život. Roditelji dece, sa kojima sam razgovarala tokom svojih poseta Krnjači 2017. godine i 2018. godine, bili su ponosni na to kako im deca brzo uče srpski jezik. Iako su svoju budućnost videli negde drugde, u zemljama Zapadne Evrope, smatrali su da je dobro da njihova deca provode vreme sa drugom decom u školi (Jovanović 2018). S druge strane, bilo je roditelja koji nisu bili zadovoljni ishodom, jer su im deca pretrpela neprijatnosti.

Kao i u drugim kampovima (v. **Porin**), čekanje je glavna karakteristika svakodnevnice u Krnjači. **Tranzit kao življeno iskustvo** ljudi u pokretu odlikuje osećaj vremenski nedefinisane zaglavljenosti. Neki čekaju dobijanje azila, neki da nastave svoj put dalje, a neki i jedno i drugo. Dok čekaju, oporavljaju se od teškog puta, ispraćaju decu u školu, učestvuju u radionicama, okupacionim aktivnostima i istraživanjima, čitaju knjige, bave se sportom (npr. kriket i bilijar), pomažu KIRS-u da bi ostvarili određene beneficije (dodatna odeća ili **keš kartice**), pričaju sa rodbinom i prijateljima preko video poziva, druže se, raspravljaju, piju kafe, čajeve i puše cigarete.

Kako ističe Iva Grubiša (2022), kamp se doživljava kao nešto između privremenog „doma“ i „zatvora“. Moji sagovornici nisu opisivali kampove kao „zatvor“. Štaviše, neki su tvrdili da se u njima osećaju slobodnije u poređenju sa drugim kampovima i životima u drugim zemljama. Međutim, istraživanje nedavno sprovedeno u Krnjači pokazuje da neki stanovnici taj kamp opisuju kao „zatvor“ (Collins, Minca and Carter-White 2022). To istraživanje ujedno postulira kamp u Krnjači kao „starateljsku ustanovu“. Konceptom „starateljstva“ autori nastoje da objedine dinamiku „kontrole“ i „brige“ u jednom terminu, tako da se istakne način na koji se sprovodi upravljanje životom, a ne toliko šta upravljanje životom jeste. Krnjača varira između popustljivosti (npr. toleriše se vraćanje posle neuspešnog **gejma**) i zatvaranja (npr. kada je tokom vanrednog stanja usled COVID-19 pandemije angažovana vojska da čuva kamp i kada je ljudima eksplicitno bilo ograničeno kretanje). Jedan moj sagovornik je Krnjaču opisao kao „zoo vrt“. Tokom istraživanja sam razgovarala i sa ljudima koji su uspeli da izađu iz Krnjače i

nastave svoj život u iznajmljivim stanovima. Za njih je, nesumnjivo, to bilo veliko olakšanje i značajan korak napred.

Put ka romskom naselju i Centru za azil Krnjača, proleće 2018. Foto: Teodora Jovanović

Ulaz u romsko naselje pored kampa, zima 2023. Foto: Teodora Jovanović

Ulaz u Centar za azil Krnjača, zima 2023. Foto: Teodora Jovanović

Literatura

Collins, Jessica, Claudio Minca i Richard Carter-White. 2022. „The Camp as a Custodian Institution. The Case of Krnjača Asylum Centre, Belgrade, Serbia“. *Geografiska Annaler. Series B, Human Geography*.

Grubiša, Iva. 2022. „From Prison to Refuge and Back. The Interplay of Imprisonment and Creating a Sense of Home in the Reception Center for Asylum Seekers“. *Journal of Borderlands Studies* 38/2: 211-228.

Jovanović, Teodora. 2019. „Formal Education of Asylum Seeker Children in Belgrade, Serbia. Expanded Meaning of Social Inclusion“. *Social Sciences* 8/7: 211.